

Б Е Л Е Ш К Е

ОДБРАНЕ ДИСЕРТАЦИЈА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ. — Милош Самарџија, асистент Правног факултета у Београду, одбранио је 5 јануара т. г. своју докторску дисертацију „Цена производње — Методолошко-теориска разматрања“.

Ратко Пешић, секретар Југословенске националне комисије за међународну организацију рада, одбранио је 10 јануара т. г. своју докторску дисертацију „Настанак и развитак осигурања у југословенским земљама до почетка Другог светског рата“.

Смиља Аврамов, асистент Правног факултета у Београду, одбранила је 12 јануара т. г. своју докторску дисертацију „Начело поштовања међународних уговора и могућност њихове ревизије“.

Михаило Ступар, асистент Правног факултета у Београду, одбранио је 22 марта т. г. своју докторску дисертацију „Правни послови малолетника, нарочито правни послови за које се захтева сагласност трећег“.

Владимир Јовановић, асистент Правног факултета у Београду, одбранио је 29 марта т. г. своју докторску дисертацију „Право осигурања према трећем одговорном лицу (питање такозваног „регреса“ према трећем одговорном лицу)“.

ПРЕДАВАЊА СТРАНИХ ПРОФЕСОРА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ. — Г. Harvey Moore, почасни генерални секретар Удружења за међународно право у Великој Британији, одржао је 14 фебруара т. г. предавање „Међународно право и међународни политички односи“.

Г. Rodolfo Danieli, професор Правног факултета у Каљарију (Сардинија), одржао је 1 марта т. г. предавање „Слобода и право грађанства у старом римском праву“.

МЕЊУФАКУЛТЕТСКИ САСТАНАК У ЗАГРЕБУ. — Секретаријат за међуфакултетску сарадњу правних факултета, који се састоји из по двојице претставника сваког факултета, одржао је први састанак у Загребу 24 и 25 јануара т. г. Састанак је био посвећен углавном расправљању начина полагања доктората на правном факултету. Циљ му је био да се постигну по могућности заједнички основни ставови у овом погледу, који би се спровели кроз статуте појединих факултета. Састанак је у том погледу успео. После подробног расправљања, у свим битним питањима постигнуто је заједничко гледиште. Израђен је систем доктората на правном факултету који обећава више но досад да обезбеди потребан научни подмладак из ове области.

Састанак је донео следеће закључке: 1) на правном факултету се може стећи докторат из правних наука, из економских наука и из социологије, односно друштвено-политичких наука. У вези с тим, тај докторат (али не докторат правних наука) могу стећи и лица која нису завршила правни факултет уколико желе докторирати из предмета који се није предавао на факултету или школи које су свршила и предаје се на правном факултету и има извесне везе с предметима које је то лице изучавало на факултету или школи где је дипломирао. Разуме се, факултетска управа у сваком конкретном случају цени да ли школа коју је то лице завршило даје довољно спреме да приступи стицању доктората на правном

факултету. На тај начин је изражена тежња да правни факултет не буде само чисто правничка школа, већ да обухвати ширу област друштвених наука уопште.

2) Докторат се стиче у оквиру појединих група предмета. Свака група обухвата четири предмета. Из сва четири предмета кандидат полаже усмени испит из општег течаја дотичног предмета. Из два од тих предмета он полаже испит из посебног течаја. Посебни течај се састоји из продубљене обраде једног посебног питања из оквира дотичног предмета. Факултети морају одредити програме за испит и ставити их на расположење кандидатима. Испит се полаже групно и цела комисија учествује у испитивању сваког предмета. Што се тиче одређивања група, факултети ће статутима прописати већи број сталних група, а ако студент ради дисертацију из неког предмета који задира у више група, факултет му може одредити посебну групу.

3) Уводи се обавезан докторски течај који траје једну школску годину. Похађања овог течаја може бити ослобођен кандидат који испуњава опште услове за ванредног студента. Течај се састоји или из предавања посебних течајева из двају предмета у групи или из састанака наставника са кандидатима на којима се обрађује грађа о неком питању коју је наставник дао за предмете из којих се не држе предавања.

4) У поступку за поништај доктората због плагијата треба предвидети исте гаранције јавности као и у поступку одбране дисертације. После пажљивог проучавања предлога да се поништи докторат, које врше нарочите комисије француске управе и сама управа, држи се посебна јавна расправа, на којој доктор за кога се предлаже да му се докторат поништи брани самосталност свог рада, а коначну одлуку о поништењу доноси управа двотрећинском већином свих чланова.

Поред питања доктората састанак је претресао и питања студентске праксе, прелаза студената с једног правног факултета на други, броја понављања испита, дипломског рада, писмених испита, колоквија, испитивача ван редова наставника, уписа ученика средњих стручних школа на правни факултет, прелаза апсолвираних студената с једног правног факултета на други, хабилитације, услова за упис студената у II, III и IV годину с обзиром на положене испите, распореда предмета по годинама, учења латинског језика и страних језика, ванредних студената и посеђивања предавања.

На крају је закључено, у вези с даљом међуфакултетском сарадњом, да се крајем маја одржи следећи састанак секретаријата на коме би се расправљало о могућности евентуалног потпуног или делимичног изједначања наставних планова, као и о условима за уписивање ученика средњих стручних школа идуће школске године. Такође је закључено да још до краја ове календарске године сваки факултет позове најмање два наставника с других правних факултета и да се такође интензивније размењују асистенти.

Р. Л.

КОНФЕРЕНЦИЈА КАТЕДАРА ЗА ГРАЂАНСКО ПРАВО. — На основу закључака VI Интерфакултетске конференције правних факултета, у Загребу је 9 и 10 фебруара 1956 одржана конференција катедара за грађанско право. Катедру за грађанско право Правног факултета у Београду претстављали су: редовни професор др. Мехмед Беговић, ванредни професор др. Андрија Гамс, доцент др. Борко Николајевић и асистент др. Зоран Антонијевић.

Према раније утврђеном дневном реду, на овој конференцији је требало дискутовати о програмима за предмете грађанскоправне групе наука и о питању разграничења између привредног права и

осталих правних дисциплина. Поред тога био је предвиђен и реферат професора др. Стојана Претнара о неким проблемима конкуренције у нашем праведном праву.

По замисли организатора ове конференције, прву тачку дневног рада требало је да претставља дискусија о питању уједначења наставних програма из појединих предмета. Међутим, на предлог претставника Правног факултета у Београду, дискусија се углавном водила о питању уједначења наставних планова на свим правним факултетима у земљи, с обзиром на претстојеће доношење факултетских статута. Притом је нарочито указано на тешкоће које постоје дриликом преласка са једног правног факултета на други.

У дискусији је констатовано да постоје прилично велике разлике између појединих факултета како у погледу распореда предмета по годинама тако и у погледу повезивања предмета. Тако, док су у Београду предмети грађанскоправне групе наука заступљени на свим годинама, у Сарајеву и Скопљу се они предају на другој, трећој и четвртој години, а у Загребу и Љубљани само на трећој и четвртој години. Сем тога, у Загребу се сви предмети грађанског права полажу као једна група, а на осталим факултетима су испити појединачни.

Већина је заступала гледиште да би породично право требало да се предаје на некој од старијих година, и то у првом реду на трећој години, пошто је за правилно разумевање овог предмета потребно извесно предзнање из грађанског права које студенти прве године немају. Поред тога је велики број дискусатана сматрао неправилним повезивање наследног права са општим делом грађанског права и стварним правом, указујући на потребу повезивања породичног права и наследног права.

После завршене дискусије по овом питању, на иницијативу већине присутних донет је закључак да се свим факултетима препоручи да породично право буде на једној од старијих година, с тим да се на првој години као обавезан предмет предаје увод у позитивно право. Исто тако, препоручено је свим факултетима да се привредно право, међународно приватно право и грађански судски поступак предаје на четвртој години.

По питању распореда осталих предмета из области грађанскоправне групе наука није се могло доћи до јединственог закључка. Исто тако, закључак није могао бити донет ни по питању увођења групних испита на свим факултетима.

У оквиру друге тачке дневног реда углавном се дискутовало о материји која треба да буде предавана у оквиру привредног права. По мишљењу претставника Правног факултета у Сарајеву, привредно право треба да обухвати углавном постојеће привредне организације, уговоре у привреди, берзе и коморе, итд. Међутим, спорно је питање осигурања лица, превоза лица, утвора о грађењу и радних односа у предузећима и задругама.

У Љубљани се поставило питање да ли у привредном праву треба изучавати издавачки уговор, уговор о осигурању, менично и чековно право, банкарске послове и ликвидацију привредних предузећа. Од задружног права се у привредном праву предаје само питање статуса задруга. Послови превоза се уче само у општим цртама, док се уговор о осигурању предаје у целини. Уговор о грађењу се не предаје, јер није у питању промет робе. Питање плаћања, кредита, акредитива и вирмана предају се уз општи део послова привредног права. По питању индустријске својине, у програму привредног права дате су само основне црте, а иначе се предаје као факултативан предмет. Најзад, аутобуско право се предаје савим укратко и то у склопу излагања о издавачком уговору.

У Загребу је разграничење између привредног и грађанског права извршено углавном на основу поделе која је постојала у старом Трговинском законiku. Притом се поставило питање уговора о куповини и продаји. Ово питање је решено на тај начин, што се наведени уговор предаје и у грађанском и у привредном праву, с тим што се у привредном праву указује на специфичности овог уговора у дривреди.

Програм предавања из привредног права на Правно-економском факултету у Скопљу у основи се не разликује од програма Правног факултета у Београду.

По питању привредног права, конференција је једногласно донела низ закључака. Пре свега, констатовано је да се програми појединих факултета у основи слажу и да међу њима нема великих начелних разлика. Конференција сматра да би требало руководити се начелом да се у привредном праву, као праву специфичне природе, избегава у највећој могућој мери понављање онога што је већ раније разрађивано у појединим другим предметима.

Поред тога, закључено је да треба посветити знатно већу пажњу извесним материјама које нису обухваћене у другим предметима, а у тесној су вези са привредним правом, као што је заштита индустријске својине, ауторско право, саобраћајно право, осигурање, итд. Притом би се ове материје предавале у привредном праву само у најосновнијим цртама, док би их требало детаљније изучавати у форми опционих или факултативних предмета, специјалних курсева и сл.

Донет је исто тако закључак да се свим факултетима предложи да се у предавањима из привредног права приступи и обради материје капиталистичких привредних организација, као што су акционарска и друга друштва, с обзиром на стално јачање наших привредних веза са иностранством.

Најзад, после дискусије о појединим другим предметима, донет је и закључак да се у оквиру грађанског судског поступка предаје парнични поступак и основна начела ванпарничног, извршног и стечајног поступка, а да међународно приватно право треба и даље да остане у наставном плану и да се предаје као посебан предмет.

У реферату одржаном на крају ове конференције, проф. др. Стојан Претнар је изложио нека питања у вези са конкуренцијом у нашем привредном праву. По мишљењу референта, примамљивање стручњака из других предузећа и подмићивање туђих радника и службеника у циљу одавања пословне тајне претставља нелојалну конкуренцију, а санкционирано је у Кривичном законiku и прописима о прибављању службене тајне у иностранству. Насупрот овоме, ако предузеће обавља неке послове ван своје регистроване делатности, у питању је забрањена а не нелојална конкуренција. Референт се залаже за доношење општег закона о конкуренцији и за стварање и дефинисање принципа социјалистичког морала у привреди. У међувремену се могу као правна правила примењивати одредбе предатних прописа о сузбијању нелојалне конкуренције, с тим што им се не би могла дати кривичноправна санкција. У области грађанскоправне заштите против нелојалне конкуренције требало би дати и коморама и привредним удружењима право тужбе, као што је то учињено у Швајцарској 1943. У случајевима нелојалне конкуренције требало би оштећенику дати пуну накнаду штете и то по начелу претпостављене кривице.

Др. Зоран Антонијевић

ИНТЕРКАТЕДАРСКА КОНФЕРЕНЦИЈА НАСТАВНИКА ЕКОНОМСКИХ ПРЕДМЕТА НА ПРАВНИМ И ПРАВНО-ЕКОНОМСКИМ ФАКУЛТЕТИМА. — На иницијативу Загребачког правног факултета, почетком марта ове године у Загребу је одржана прва интеркатедарска конференција наставника економских предмета на правним и правно-економским факултетима у земљи. После дводневног рада, у пленуму и у групама, конференција је успешно завршила рад и у виду резолуције донела низ закључака о разним питањима, посебно наставним и организационим. Са своје три тачке дневног реда конференција је, може се рећи, обухватила углавном сва она питања која су везана са наставом економских предмета на правним факултетима, од чијег правилног решења зависи развитак економске науке код нас. Та питања била су: 1) положај економских предмета на правним факултетима; 2) програми наставе појединих предмета (политичке економије, економике ФНРЈ, науке о финансијама и статистике), и 3) методе и врсте наставе (докторати, постдипломско студирање, итд.).

У начелној дискусији о положају економских предмета на правним факултетима, у којој је истакнута неоснованост тенденције у правцу сужавања ових предмета, велики број учесника изнео је низ интересантних запажања и података који говоре о неопходности наставе ових предмета на правним факултетима. Као најизразитије навешћемо само податке Загребачког правног факултета према којима је од око 4000 свршених студената права око 1500 њих нашло места у правној служби; остатак се запослио углавном на пословима где је економско знање не само потребно, већ од прворазредног значаја (на пример где је реч о упошљавању свршених правника у привредним установама и предузећима). Поред ових конкретних чињеница у прилог томе је такође истакнуто да су се економске науке најпре изучавале на правним факултетима, и да је велики број њених економских стручњака управо на њима добио економско образовање. Пошто су се сви присутни појединачно изјаснили о неопходности изучавања економских предмета не само на правним факултетима већ и осталим факултетима друштвених наука, конференција је једногласно донела закључак да су економске науке фундаменталне науке и као такве нужно спадају у матичне и главне предмете наставе на правним факултетима.

Иако је дискутовано у начелу, о питању потребе изучавања статистике, конференција је посебно расправљала, с обзиром да о томе постоје диспаратна гледишта. Донет је закључак да је неопходно да се статистика на правним факултетима посебно изучава, јер то нужно условљава сама природа предмета. Према општем мишљењу, успешно изучавање друштвених појава и манифестација не да се замислити без употребе статистике, односно познавања најосновнијих елеманата статистичке методологије. Потврда томе су многе тешкоће са којима се свршени правници сусрећу у својој свакодневној пракси (судству, административним установама, предузећима итд.). Како је мишљење о потреби изучавања статистике као методологије писмено образложено, и пошто је у виду најопштијих теза изражен и њен конкретан наставни програм (прилагођен потребама правних факултета), донет је закључак да се о овој упознају одговарајући форуми правних факултета у земљи.

Питању наставних програма је досеђена нарочита пажња. Водећи рачуна о специфичности појединих предмета и ужој специјалности наставника појединих предмета, разговори о програмима вођени су најпре у ужим групама, којима је било стављено у задатак да на бази досадашњих искустава донесу конкретне закључке. Потом је одржан пленарни састанак, и на њему саслушани резултати рада појединих група. Том приликом је добивен општи утисак

да на свим економским предметима постоји потреба измене постојећих програма у смислу њихове актуализације и прилагођавања потребама правног факултета. Нарочито интересантна била је дискусија о разграничењу материје између политичке економије и економске политике, с обзиром да би се ова последња морала убудуће што је могућно више оријентисати на економску проблематику, уместо на изношење и објашњавање разних привредних мера и позитивноправних прописа (као што је то досад био случај са економиком ФНРЈ).

После дискусије о методама и врстама наставе, у којој су углавном измењена искуства и дате извесне сугестије, расправљало се још о низу других питања, о којима је такође формулисан заједнички став. Овде ћемо споменути само неке од њих. Прво, да на свим универзитетима у земљи правни и економски факултети треба да буду одвојени, јер то изискује сама настава, односно разлике у начину обраде економских предмета. Друго, да се идеја о повезивању сродних катедара у оквиру универзитета не прихвати: разлог томé лежи не само у чињеници што катедре економских наука на правним факултетима укључују у себи неколико научних дисциплина, већ и у специфичном карактеру наставе која се на појединим факултетима спроводи. Треће, да у циљу развијања економских наука треба и даље радити на што је могућно широј и свеобухватној сарадњи са наставницима економских факултета.

Исто тако било је говора о питању учбеника, о обезбеђењу финансиских средстава како за усавршавање наставника и асистената у земљи и иностранству, тако и за њихово учествовање на конгресима и научним састанцима; затим о размени наших предавача са предавачима из иностранства, сарадњи факултета на изради научне документације и картотека стручних часописа, недостатку стручних и помоћних сарадника, као и техничких средстава у научном раду.

На основу постигнутих резултата, присутни су се на крају сагласили да би овакве интеркатедарске састанке требало одржавати сваке године, а да се идући састанак одржи у Београду.

Б. С.

НОВИ ПРОГРАМ ПРАВНИХ ФАКУЛТЕТА У ФРАНЦУСКОЈ.

— *Анали* су у броју 3 за 1954 (стр. 377—379) забележили измену наставног плана правних факултета у Француској. С обзиром на значај ове реформе правних студија у Француској, доносимо у целини нов програм француских правних факултета који је почео да се примењује од 1 октобра 1955 (*Journal Officiel* од 8 јануара 1955).

Прва година

Правосудне установе и грађанско право

І. Увод у изучавање приватног права

Право. Дефиниција. Односи права са другим наукама; његово место међу наукама о човеку: филозофијом, социологијом, историјом, политичком економијом, особито политичком науком.

Правно правило: обележја, циљ, основ (индивидуализам и социјализам); правно правило и морално правило; правно правило и правда; правило позитивног права и правило природног права.

Различите гране права.

Извори правног правила; законодавни извори и обичајни извори.

Општа теорија закона. Судска пракса и њена улога; доктрина и методе тумачења.

Општа еволуција француског приватног права и основни појмови о главним страним правним системима и улога упоредног права.

Битне црте француског судског уређења.

Разне категорије судова, особито оних који се баве споровима из области приватног права. Нарочита улога касационог суда.

Опште изучавање права и установа приватног права.

Класификација права, наиме лична права, породична права, имовинска права.

Разликовање између стварних права и тражбених права; интелектуална права.

Природна облигација.

Класификација добара и ствари, посебно разликовање покретних и непокретних ствари.

Скуп права и обавеза и имовина.

Како постају права; правне чињенице и правни послови (класификација различитих правних послова, општи појмови о њиховом формирању и њиховим дејствима).

Преношење и гашење права (особито главни појмови о наслеђивању и располагањима без накнаде).

Доказивање правних послова и правних чињеница.

Санкција повреде приватних права: општи појмови о ништавости правних послова; одговорност; покретање судског поступка, његов развој и последице.

II. Лица и права личности

Правна личност.

Физичка лица (правно постојање: грађанско стање, име, домицил, отсуство).

Правна лица: друштва, удружења, синдикати, задужбине (основни појмови).

Права личности.

Интелектуална права.

III. Породица

Брак, склапање, доказ, дејство: узајамни положај супрута: у имовинском погледу, у имовинском погледу (правила која су независна од брачног режима, општи појмови о брачним режимима).

Развод брака, одвојен живот, фактичка одвојеност, законито и ванбрачно сродство и сродство по усвојењу: услови постојања, доказ, дејства.

Обавезе издржавања.

IV. Недостаци правне способности

Малолетни, душевно болесни и лица под старатељством.

Историја установа и друштвених чињеница

Етнографски, политички и економски оквир античког Средоземља.

Проблем источњачких утицаја.

Главне установе и политичке и социјалне теорије грчког света.

Римско јавно право. Политички устави. Извори права.

Главне управне установе. Правосудна управа и поступак.

Економски живот римског света.

Друштвена организација. Лични статус. Породица.

Свршетак античког света. Установе хришћанске цркве.

Препаст западног царства.

Варварске државе. Јавно право. Друштвени и економски преображаји (затворена привреда, домен).

Каролиншки препород. Његова судбина.

Појава феудалних односа.

Политичка економија

1. Економски системи. Преображаји економије од XV до XX века, одговарајуће економске и социјалне доктрине. Методе истраживања економске науке. Национални производ и доходак.

2. Становништво. Потребе. Чиниоци производње. Разне врсте пољопривредних, индустријских и трговачких привређивања и предузећа као и проблеми који настају у вези са њиховим управљањем. Концентрација и споразуми. Деловање јавних власти на производњу.

3. Вредност. Трошкови производње. Образовање цена на разним типовима тржишта и њихове промене. Мешање владе у питање цена.

Уставно право

1. Јавно право: његов предмет, његове различите гране. Држава и право. Уставно право: предмет, метода.

2. Опште теорије: како се доносе, мењају и укидају државни устави. Велики уставни проблеми: структура и овлашћење органа власти; облици државе и политички облици; права и политичке слободе. Главни савремени политички системи (Велика Британија, Сједињене Државе, Швајцарска, СССР, итд.).

3. Развој француских политичких установа од Револуције. Уставно право Француске Републике.

Француска Унија; структура; централни органи, држављанство и политичка права.

Међународне установе

1. Обележја међународних односа са правног гледишта. Развој међународног права и установа од XVI века.

2. Састав међународне заједнице: државе и групе држава; други чланови сем државних заједница.

3. Нормални начини и видови међународног односа; међународни уговор и остали извори међународног права; признање држава; дипломатски и конзуларни претставници.

4. Опште и регионалне међународне организације после 1919; специјалне међународне организације.

Неаутономне територије. Мандати и старатељства. Техничка помоћ, заштита личности.

Финансиске установе

1. Проблем јавних финансија, његови политички и економски видови у оквиру различитих јавних колектива.

2. Општа теорија буџета (припрема, гласање, извршење, контрола).

3. Садржај буџета: опште проучавање јавних издатака и различитих јавних прихода.

Друга година

Грађанско право

И. Облигације

Класификација облигација.

Извори облигација; општа теорија уговора и једностраног обавезивања; грађанска одговорност; квази-уговори.

Дејство простих облигација; дејство сложених облигација (модалитети облигација; множина објекта и субјекта).

Гашење и преношење облигација.

II. Главна стварна права

Право својине: детаљно проучавање права својине и државе. Начини стицања права својине (не рачунајући транскрипцију права на непокретностима); заштита и доказ права својине.

Употреба, становање, плодуюживање, емфитевза.

Стварне службености (начини стицања, дејства, гашење).

Историја установа и друштвених чињеница

I. Средњовековна Француска

Демографске и економске основе обнове.

Развој феудалног поретка. Сењорат. Феуд. Друштвене класе и њихов статус. Градови и општинске установе. Занати.

Обнова краљевске власти. Обнова реда и јавних служби.

Црквене установе.

II. Монархиска Француска

Економски и друштвени развој. Земљишна својина. Корпоративна организација. Размене.

Развој и границе монархиске власти. Политичке теорије. Државна функција. Централна влада. Правосуђе. Финансије. Управа.

Црквене установе.

III. Револуција и Царство

Тековине Револуције. Ликвидација феудалног режима и стварање новог поретка. Нова начела јавног права и њихова примена. Ново друштвено стање: личности; својина. Стварање савремене администрације. Држава и вероисповести.

IV. Деветнаести век

Економски развој и друштвени развој. Производња. Размене. Животни стандард.

„Социјално питање“. Струјање политичких идеја.

Реперкусије на схватања, установе и функционисање државе.

Административно право

1. Администрација: установе и лица која улазе у њихов састав. Право које се на њу примењује.

2. Извори административног права: закон, уредба, судска пракса.

3. Организација и статус административних лица: држава, окрузи, општине, јавне установе. Професионални staleжи.

4. Главне делатности администрације.

5. Акти администрације, укључујући и уговоре. Јавни службеници. Јавна добра. Одговорност.

Политичка економија

1. Функције новца. Разне врсте новца и услови њихове емиције. Банке и њихови послови. Новчана и финансијска тржишта. Деловање новца на обим производње и на висину цена. Новчана и кредитна политика.

2. Расподела народног дохотка. Наднице и плате. Интерес. Профит. Друштвени приходи. Употреба прихода, потрошња и уштеда. Општа теорија расподеле.

3. Међународни промет људи, робе и капитала. Платни биланс и његови елементи. Размена новца, интервенција државе у међународне економске односе. Теорија међународних размена.

Радно право

Дефиниција и предмет радног права. Његов историјски развој и постепено ширење. Управни организми. Међународно радно право. Професионални синдикати. Коалиције и штрајкови, мирење и арбитража. Колективни уговори. Социјална организација предузећа. Одбори предузећа и делегати особља. Радионичка правила. Дисциплинска власт послодавца. Уговор о учењу у привреди и уговор о раду. Престанак уговора о раду. Надзор над примањем и отпуштањем радника. Најамнина, њено одређивање и њена законска заштита. Законско уређење радних услова. Рад жена и деце.

Општи део кривичног права и криминалогије

I. Злочин кроз чињенице и кроз закон.

а) Злочин као појава: социјални узроци злочина; индивидуални узроци; криминалогија и њој сродне науке. Односи кривичног права с другим гранама права и другим наукама о човеку.

б) Основ и развој права кажњавања. Општи принципи француског кривичног права. Основни елементи кривичног дела. Подела кривичних дела.

II. Кривац: његова психологија, његова одговорност.

а) Главне категорије криваца; малолетни и пунолетни кривци.

б) Кривична одговорност; основи криминалне психијатрије и психологије.

III. Кривично поступање: поправљање и репресије.

а) Поступање, казне и мере безбедности; њихов систем и њихова мера; начела науке о извршењу казне.

б) Општи појмови о организацији кривичног судства, о кривичном претресу и о испитивању у оквиру овог претреса.

Трећа година

Трговинско право

Увод у изучавање трговинског права; предмет, развој и извори трговинског права.

Трговински послови и трговци. Докази. Слобода трговине и њена ограничења. Забране и неспособности за обављање трговине; малолетник-трговац, удате жене-трговци. Публицитет брачног имовинског режима трговаца. Трговински регистар. Трговинске књиге. Занатлије.

Трговински фонд. Основни појмови о правима индустриске својине.

Трговински закуп.

Трговинска друштва.

Банкарски послови, берзански послови и хартије од вредности.

Социјално осигурање

Развој савременог схватања социјалног осигурања. Накнада ризика. Корисници. Доприноси. Финансиска организација социјалног осигурања. Административна организација. Спорови социјалног осигурања. Међународни проблеми. Политика спречавања социјалних ризика. Преображај савременог друштва путем социјалног осигурања.

Грађанско право

I. Обезбеђења.

Лична обезбеђења.

Стварна обезбеђења: залога; право придржаја; привилегије; хипотеке.

II. Јавност у режиму непокретности.

Посебно проучавање уписивања преноса непокретности у књиге; јавност преноса који се односи на неке покретне ствари; трговински фонд (основни појмови); аутомобили; бродови (основни појмови).

III. Посебно изучавање главних уговора.

Продаја, размена, најам ствари, нарочито савремено законодавство о закупи зграда и пољопривредним закупима. Позајмица. Остава и секвестар. Пуномоћство. Закуп индустрије или уговор о предузећу. Осигурање. Коцка и опклада. Заснивање доживотне ренте. Поравнање.

Кривични поступак

Историски увод. Судска организација у кривичним стварима. Тужбе које настају из кривичног дела; јавна тужба и приватна тужба. Надлежност кривичних судова. Извиђај. Гаранције које у току истраге ужива окривљеник и оштећени. Докази. Истрага и одлука. Правни лекови против одлуке кривичних судова. Ауторитет и извршење одлука кривичног судства.

Општи део кривичног права

(Продужетак курса II године)

Кривични закон; примена у времену и простору. Међународно кривично право, кривац; кривична одговорност правних лица. Учешће више лица у истом кривичном делу; саучесништво. Више кривичних дела једног извршиоца; стицај кривичних дела. Учење о поврату, као разлогу поштравања казне и разлогу релегације у француском праву. Наука о извршењу казне; мере безбедности у упоредном праву.

Грађански судски поступак

Увод у изучавање приватног судског права; предмет; дух и обележје; историски поглед.

Оснoви приватног судског права: тужба, радње у поступку, ништавости и рокови.

Судска организација: општа начела; судови; судије; помоћни судски органи.

Надлежност: стварна и месна надлежност разних судова, границе надлежности суда којем је тужба поднета; санкција правила о надлежности.

Поступак:

Суђење: редован поступак; инциденти у току редовног поступка, изузетни поступци (сумарни поступак), привремена наредба, поступак пред изузетним судовима; поступак у случају изостанка.

Судске одлуке: врсте судских одлука; облик одлука; дејство судских одлука; извршење судских одлука; трошкови.

Правни лекови: опозиција, призив, опозиција трећег лица; обнова поступка; жалба касацији.

Арбитража, компромис, компромисна клаузула, арбитражне одлуке.

Римско право и старо француско право

Облигације.

А) Римско право: приватни деликти, уговори и остали извори облигација, извршење, гашење и преношење облигација. Лична и стварна јемства. Интерцесија.

Б) Старо француско право: уговори у древном праву. Увођење римског уговорног система; његово изопачење. Обезбеђења: плежери, облигација, обавеза. Хипотека у старом француском праву.

Имовинско право.

А) Римско право: подела ствари. Својина и државина. Начини стицања и заштита својине. Стицање и губитаг државине. Државинска заштита. Службености и друга стварна права.

Б) Старо француско право: покретности и непокретности, расцепканост земљишне својине у феудалном покрету. Начини преношења земљишне својине. Прелаз заоставштине на законите наследнике у часу смрти оставиоца. Право покојникових рођака да откупе заоставштину коју је он продао. Својина на покретностима и њена заштита.

Флуктуација у привреди

I. Историја привредних флуктуација. Разни типови флуктуација и њихова обележја.

II. Објашњење флуктуација. Процес ширења и преокрета. Међународно преношење привредних кретања.

III. Привредно растење. Његова мера. Разни типови привредног растења.

IV. Привредне политике које покушавају да делују на коњунктуру или на привредно растење.

Метода политичке науке

I. Појам политичке науке.

Политичка наука, наука о феноменима власти или наука о власти.

Односи између политичке науке и других друштвених наука (права, политичке економије, социологије, историје, итд.).

II. Посматрање у политичкој науци.

Традиционалне и модерне методе.

III. Синтеза у политичкој науци.

Политичка наука и политичка доктрина.

Синтеза резулата.

Разлике у методима: француска школа, европске школе, америчка школа, марксистичка школа.

Продубљено међународно право

Извори.

Односи између међународног и унутрашњег права.

Надлежност и територија државе.

Међународне везе.

Међународни спорови; политички поступци, међународно правосуђе.

Ратно право и право неутралности.

Пореска наука и техника

I. Општа теорија пореза: основица, разрез и наплата. Развој пореза у Француској (од 1789). Основи упоредног права.

II. Садашњи француски порески режим.

III. Порески закон и његова примена. Надлежности пореских власти (контрола, казне, обезбеђења). Спорови. Међународно пореско право.

Историја политичких идеја

Велике струје политичке мисли од античког доба до наших дана.

Савремени француски политички живот.

Програм обухвата, према избору сваког факултета, једно од следећих питања:

Пракса парламентарног режима и парламентарно право;

Политичке странке;

Политичко право гласа и примена изборних режима.

Историја економске мисли и анализа савремених теорија

I. Развој економске и социјалне мисли од античког доба до наших дана.

II. Стање савремене економске теорије.

Статистика и методе посматрања

I. Методе економског посматрања и истраживања.

II. Математички појмови неопходни економији.

III. Статистички поступци анализе и поређења.

IV. Изградња теориских и економских узорака.

V. Државно рачуноводство.

VI. Статистичко изучавање коњунктуре и методе економског предвиђања.

Четврта година

Грађанско право

I. Брачни уговор и брачни режими.

Слобода брачних уговора и њихова непроменљивост.

Брачни уговор и конституисање мираза.

Режим заједнице имовине.

Режим без заједнице.

Режим одвојености имовине.

Миразни режим.

II. Законско наслеђивање.

Прелаз заоставштине.

Обрачуни и деоба.

III. Располагање без накнаде

Нужни део.

Дарови.

Тестаменти и легати.

Одређивање уговором будућих супружника за наследнике и поклони с обзиром на претстојећи брак.

Фидеикомисарне супституције.

Подела имовине од стране претка.

Задужбине.

Римско и старо француско право

А) Брачни режими. — Мираз у римском праву и поклон *propter nuptias*. Германски мираз и установа дотариума. Породица и брак у старој Француској. Малолетници. Режим заједнице имовине и заштита права жене. Неотуђивост мираза у Нормандији. Миразни режим у јужној Француској. Пословна неспособност удате жене.

В) Располагање без накнаде. — Поклони међу живима и на случај смрти у римском праву. Поклони у старом француском праву. Не може се дати а задржати. Уписивање поклона. Уредба од 1731.

В) Наслеђа:

а) Римско право: тестаментално и законско наслеђивање. Тестамент и његови облици; постављање наследника. Законско наслеђивање. Искључење из наслеђа, *querela unofficiosi testamenti et legitimi*. Стицање и одбијање наслеђа. Легати и фидеикомиси.

б) Старо француско право. — Већа важност наслеђивања *ab intestato*. Различите категорије наследника. Стицање наслеђа. Наслеђе се стиче у самом часу смрти оставиоца. Деволуција добара. Особности наслеђивања феуда. Тестамент у областима на северу Француске где је важило обичајно право. Супституције. Наслеђивање у јужној Француској где је важило римско право.

Трговинско право и пословно пореско право

Трговинске хартије од вредности (укључујући и чек).

Трговински уговори: продаја, залога, комисиони уговор, сувоzemни сабраћај.

Стечај и судска ликвидација.

Пословно пореско право; порези заједнички трговцима појединцима и трговинским друштвима; патентни порез, порески режим трговинских послова, порез на промет. Специјални порези за тр-

говце појединце, пропорционална такса на добити од трговине и индустрије и на приходе од покретног капитала. Специјални порези за трговинска друштва, уписна такса на формирање друштва и повећање капитала, пропорционална такса на приходе правних лица, таксе за растурање и за спајање друштава; порески режим за страна трговинска друштва у Француској.

Међународно приватно право

Држављанство.

Положај странаца; физичка лица, правна лица.

Сукоби закона. Општа теорија и примена.

Сукоби надлежности судова; надлежност француских судова; поступак; дејство страних пресуда, арбитражних одлука и јавних аката.

Велике јавне службе и државна предузећа

Општа теорија јавне службе. Службеници јавних служби. Правни положај јавне службе.

Уговори закључени ради извршења јавних служби; тржишта, концесије.

Имовина неопходна за јавне службе; јавна добра, начини стицања и управљања.

Државна предузећа. Мешовита привредна предузећа. Индустриске и трговинске јавне установе.

Организација превоза и производње енергије.

Општи појмови о другим главним јавним службама; настава, народна одбрана, осигурање, хигијена.

Право у прекоморским земљама

1. Историки развој колонијалног проблема.

2. Структура Француске Уније. Разне прекоморске земље. Њихова политичка, управна, финансиска и судска организација. Законодавни режими.

3. Основни појмови о положају личности; политичке слободе, држављанство, разлика статуса, сукоби.

4. Основни појмови о правима на земљи и режиму јавних добара.

Политичке слободе

I. Појам индивидуалних и друштвених политичких права. Историја тог појма, његови филозофски и правни основи.

II. Различите правне технике признања и заштите политичких слобода.

III. Слободе и политичка права призната француским позитивним правом.

Велики савремени политички проблеми

Програм обухвата, према избору сваког факултета, једно од следећих питања:

Међународни односи после 1870.

Проблеми политичке географије.

Проблеми међународних јавних финансија.

Финансиска економија

1. Економска теорија државних издатака и прихода.
2. Буџет. Функционални буџет, јавне инвестиције, државно рачуноводство, економски буџет.
3. Порез и парафискалност. Порески притисак, еластичност и осетљивост наплата, преваљивање пореза, нова расподела прихода.
4. Државна благајна и новчани оптицај. Јавни кредит. Његова повезаност са економском структуром и активношћу. Зајмови државе и јавних колектива.

Економски системи и структуре

1. Појмови економског система и структуре. Њихова улога у економској теорији и анализи коњунктуре. Проблеми заједнички, разним системима: потстицаји привредне активности, сукоби интереса, прилагођавање понуде и тражње, привредни рачун, улога идеологија.
2. Главни типови привредне организације; (материјални, правни, психолошки, демографски и социјални) елементи, структура, њихове комбинације.
3. Еволуција неколиких конкретних привреда на различитим ступњевима развоја.
4. Економске политике с обзиром на системе и структуре.

Привредна географија

1. Просторна расподела становништва, материјалних извора и производње. Привредна географија енергије. Међународне транспортне саобраћајнице и правци размена. Потрошња и животни стандард у разним областима. Физички и географски услови у којима људи живе.
2. Посебни облици привредних активности у различитим географским зонама.
3. Теорија локализације. Поделе простора у регионалне, националне и међународне комплексе.
4. Уређење простора.
5. Економска географија и антропогеографија француских области, Француске и Француске Уније. Економска географија и антропогеографија неколиких великих земаља.

Међународни привредни односи

1. Историја чињеница и идеја почев од меркантилизма.
2. Рачуноводство међународних струјања.
3. Размена новца. Образовање цена и односа при размени. Међународне инвестиције. Међународна привредна равнотежа. Проблем вршења трансфера.
4. Међународне привредне политике. Трговинска и девизна политика Француске. Међународне економске организације. Савремено стање међународних односа.

Управљање предузећима и књиговодство

1. Облици и врсте предузећа.
2. Структура и организација отсека једног предузећа. Производни програми. Проблеми постављени увећањем предузећа. Проучавање тржишта. Оглашавање и продајна политика. Односи преду-

зећа са својим особљем, са својим снабдевачима, са својим улага-
чима капитала, са својим муштеријама, са јавним мњењем и са др-
жавним властима.

3. Потребе предузећа за капиталима и средства: сопствени ка-
питал и сопствено финансирање, краткорочни, средњорочни и ду-
горочни зајмови. Проблеми благајне и инвестиција.

4. Трошкови производње, њихови елементи и одређивање,
предвиђање и буџетска контрола трошкова.

5. Системи књиговодства. Различите врсте вођења књиговод-
ства. Механизам неких главних врста. Појам добитка и губитка.
Статистика у служби предузећа.

О НЕКИМ НЕМАЧКИМ ИНСТИТУТИМА ЗА ПРИВРЕДНО ПРАВО. — Приликом посете извесних универзитета у Западној Не-
мачкој, августа прошле године, упознао сам се са организацијом и
радом неких немачких института, и то: Института за инострано и
међународно привредно право у Франкфурту и Института за трго-
вачко право у Бону.

1) *Институт за инострано и међународно право у Франкфурту*
(Institut für ausländisches und internationales Wirtschaftsrecht, Frank-
furt a. M., Mertonstrasse 17).

Овај институт основан је у саставу Правног факултета 1951. Ди-
ректор института Dr. Helmut Coing, професор истог факултета. За-
датак института је проучавање привредних проблема међународног
карактера. С тим у вези он се истовремено бави и упознавањем ино-
страног права. Као веома млада установа, он је досад објавио само
неколико радова, међу којима: *Internationalen Wirtschaftsorganisa-
tionen, Das Verbot der Preisbindung für Markenartikel nach gel-
tenden Recht*, од Dr. Ernst Steindorf-a, доцента факултета.

Рад института је тесно повезан са праксом и радом семинара
(Seminar über internationales Wirtschaftsrecht, Seminar für ausgewählte
Fragen der Wirtschafts- und Arbeitsordnung). Обрађени проблеми
користе се у настави, а нарочито у специјалним (докторандским
курsevима).

Институт има неколико одељења према правним гранама и бо-
гату библиотеку из области иностраног и међународног буржоаског
права (Француске, Италије, Белгије, Холандије, Шпаније, Швајцар-
ске, Луксенбурга, Аустрије, Енглеске, Канаде, САД). Карактеристи-
чно је, међутим, да, како ми је у институту речено, он нема ниједну
књигу од наших издања, јер наводно не познају наш језик, а од
совјетских има само радно право.

2) *Институт за трговачко и привредно право у Бону* (Institut
für Handels- und Wirtschaftsrecht an der Universität, Bonn).

Институт је основан 1947 односно он се развио из Семинара за
индустриско право (Industrierechtliches Seminar der Universität,
Bonn). Директор института је Dr. Schmidt Rimpler, професор за при-
вредно и трговачко право. Институт је подељен на 2 одељења и има
добру библиотеку. Међутим, ни он нема ни једну публикацију од
наших издања.

Библиотека је снабдевена стручном литературом, законима,
дневном штампом (привредна рубрика), важнијим уговорима и типич-
ним судским одлукама из области привреде.

У оквиру института формиран је стручни савет као уже тело
који даје стручна мишљења из области привреде. Задатак му је да
обрађује и разрешава важније привредне проблеме. Рад института
служи унапређењу наставе и потребама праксе. У оквиру семина-
ра, институт организује и одржава предавања теоретског и практи-
чног карактера, ангажујући у ту сврху и стручњке из праксе, да би
их на тај начин што више придобио као своје сараднике. Институт

издаје стручне публикације и у тесном је контакту са привредним организацијама. У циљу што успешнијег повезивања института са праксом, у Бону је основано привредно удружење, чији су чланови фабрике, трговачка друштва, задруге, као и појединци, уколико су заинтересовани за привредну проблематику. На захтев удружења или појединих његових чланова институт даје стручна мишљења.

Сем професора правног факултета, чланови свих института су и стручњаци из праксе, уколико се баве привредном проблематиком. Институту имају потребан број административног особља и асистената. Сем ових, у раду института учествују и докторанди права.

Оснивање ових и других института за привредно право у буржојској Немачкој показује колика се тамо посвећује пажња привредном праву и привредној проблематици. Време је да се и на нашим правним факултетима почне са оснивањем оваквих института, уколико пре што би се у њима у првом реду третирали проблеми из области наших нових социјалистичких друштвених односа. То би корисно послужило и факултетској настави и потребама праксе.

Др. Ананије Илић

ДРУГО ЗАСЈЕДАЊЕ ПРИВРЕМЕНОГ КОМИТЕТА ЗА АУТОРСКО ПРАВО У ПАРИЗУ. — Од 17—24 X 1955 одржано је у Паризу друго засједанье Привременог комитета за ауторско право. Према жељи израженој на међудржавној конференцији за заштиту ауторског права у Женеви 1952 UNESCO је образовао Привремени комитет за ауторско право састављен од претставника Француске, Мексика, Италије, САД, Велике Британије и Швајцарске, са задатком да настави радове на учвршћењу и проширењу заштите ауторског права у свијету. Овај би Комитет дејствовао док се не конституише Међудржавни комитет предвиђен у чл. 11 Универзалне конвенције. Како је Универзална конвенција о заштити ауторског права ступила на снагу 15 септембра 1955 то је генерални директор UNESCO-а донио одлуку да се прво засједанье Међудржавног комитета одржи 20 фебруара 1956 у Паризу. На свом последњем засједану Привремени комитет разматрао је, између осталог, све мјере које се морају предузети како би Међудржавни комитет могао што прије почети да дејствује. Послије дуге дискусије усвојен је пројекат унутрашњег правилника Међудржавног комитета. На дневном реду засједанья налазило се и питање међународне заштите умјетника-извођача, произвођача фонограма и радиодифузних органа. Секретаријат UNESCO-а поднио је одличан реферат по овој тачци у коме је изнесен врло опширно упоредни предлог националних законодавстава и судске праксе, као и исцрпна библиографија која се односи на овај проблем. Комитет је овоме питању посветио три своја радна дана. Водила се врло жива дискусија у којој су учествовали и многобројни посматрачи, већином еминентни стручњаци за ауторско право. Претставник САД Фишер, директор Copyright Office-а, изнио је све незгоде које би имао САД усвајајући овакву заштиту. Нарочито је била запажена врло документована интервенција Секретана, директора Бироа за међународну заштиту ауторског права, који је врло упорно бранио тезу о потреби доношења такве међународне конвенције. Комитет је донио закључак да препоручи Међудржавном комитету да потпомогне радове на доношењу једне међународне конвенције која би штитила умјетнике-извођаче, произвођаче фонограма и радиодифузне органе.

Др. В. Спаућ

ТЕРМИНОЛОШКИ РЕЧНИК ДРУШТВЕНИХ НАУКА. — Није потребно истицати од колике је велике важности питање термино-

логије друштвених наука. Поред осталих razloga, не мали број спорова у овим наукама настао је услед употребе израза са неодређеним или двосмисленим значењем којим су они били оптерећени у току историског развоја. Зато треба поздравити иницијативу Unesco-а који је организовао у Паризу у мају 1954 састанак стручњака за израду термилошког речника друштвених наука и уз сарадњу националних научних радника група, створених у том циљу у Белгији, Француској и Великој Британији, отпочео да остварује овај план. Засад, почетна анкета обухвата дефиниције, на француском и енглеском језику, око 150 научних термина који се употребљавају у проучавању друштвених последица развоја технике. Резултати овог искуства треба да покажу да ли би се план могао проширити на све области друштвених наука и спровести и на другим језицима сем ових који су првобитно узети у обзир.

По замисли стручњака, који су у првом реду имали у виду Lalande-ов *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*, имао би се добити у суштини термилошки речник посвећен дефинисању савремених појмова науке и друштвене стварности. Према томе, долазе у обзир само чешће употребљавани изрази у научној литератури XIX и XX века и појмови и термини који су и данас у употреби. Стога он неће пружити неке апстрактне или чисто формалне већ конкретне и стварне дефиниције које су погодне за разумевање и анализу савременог друштва. Комисија стручњака инсистирала је на томе да речник не садржи никакав нормативан или вредносан суд. С обзиром на жељу да се да терминологија која се односи на савремену друштвену стварност, речник неће садржавати: историју идеја, социологију знања, логику и епистемологију, семантику, биографије и библиографије.

Bulletin International des Sciences Sociales (Vol. VII, No. 3) објавио је прве резултате колективног рада који су предузеле националне групе под покровитељством Британског социолошког удружења, Националне фондације политичких наука у Паризу и Међуниверзитетског центра за социолошка проучавања у Брислу. Изабрана су шест израза: *conurbation, chômage, élite, migration, progrès* и *taudis*. За сваког од њих, поред етимологије и историског развоја, дати су данашње значење, употреба уопште и у науци, синоними и антоними.

Већ по овом првом објављеном резултату може се видети колика ће бити корист за друштвене науке ако се оствари идеја термилошког речника ових дисциплина.

М.

ПРИМЉЕНЕ КЊИГЕ:

L. Caes et R. Henrion: *Collectio bibliographica operum ad ius romanum pertinentium*. Series I: Opera edita in periodicis miscellaneis encyclopaedisque. Vol. 1: 446 pp. (1949 ed.); vol. 2—3: 942 pp. (1951 ed.); vol. 4—5: 948 pp. (1953 ed.). Series II: Theses. Vol. 1: Theses Galliae, 445 pp. (1950 ed.). Bruxelles, Office international de Librairie.

The International Register of Current Team Research in the Social Sciences (1950—1952) a Tentative Survey — Répertoire International des Recherches Collectives en cours dans la domaine des Sciences Sociales (1950—1952), essai de classification, Paris, Unesco, 1955, 309 pp.

V. Hourcq: *Les recherches françaises de pétrole en Afrique noire (Cameroon — Afrique Equatoriale Française — Madagascar)*. Institut Français du Pétrole—Ecole Nationale Supérieure du Pétrole et des Moteurs, 1955, 99 pp.